

Kulturhistoriska institutionen

vid

Frågelista nr 2 + 3.

Å b o a k a d e m i

För en vetenskaplig undersökning vore undertecknad tacksam för en beskrivning av

F Å R S K Ö T S E L N

i äldre tid i Er bygd. Var god och ange i svaret till vilken trakt (kommun, socken) uppgifterna hänföra sig. Sagesmannens namn, yrke, födelseort och födelseår böra också antecknas. Svaret postas i bifogade frankerade kuvert.

Åbo, i december 1953.

Helmer Tegengren

professor

Vilken betydelse hade fårskötseln i äldre tid i Er bygd? Huru många får höll man i allmänhet på gårdarna? Höll man får enbart för ullens, köttets och fällarnas skull, eller mjölkade man också tackorna? Användes fårmjolk för framställning av ost? Botade man någon sjukdom med fårmjolk? Huru många gånger om året klipptes fåren? Hur skedde klippningen? Klippte man i ny eller i nedan? Vid vilka tider skedde klippningen? Angiv tiderna så noggrant som möjligt. Vad kallades den ull man fick vid de olika klippningarna. Till vad använde man ullen från de olika klippningarna (stickning, vävnad, ränning, inslag o.d.)? Var man noga med att all ull från ett får vid klippningen skulle hänga ihop? Vad kallades den avklippta ullen efter ett får? Skilde man på den ull som klipptes på olika delar av fårkroppen (bukull, lårull o.s.v.)? Sparades vid klippningen någon ullock på fårets kropp? Var satt den och vad kallades den? Brukade man tvätta fåren före klippningen? När och hur skedde det? Brukade man tvätta ullen? Använde man tvättvattnet för något särskilt ändamål? Läste man någon ramsa eller dylikt före eller efter klippningen? Fick fåren något (t.ex. bröd) efter klippningen? Skulle fåret efter klippningen lukta på en tapp av den klippta ullen? När klipptes lammen första gången? Var förvarades ullen efter klippningen (i korg eller säck)? Huru förhöll sig på en gård antalet vita och svarta får till varandra? Vad ansåg man om den svarta ullen? Ansågs den sämre? Vad användes den till? Huru blandades den vita och svarta ullen samman då man skulle spinna grått garn? Piskades ullen med någon käpp? Vad kallades i så fall käppen? Vad kallades de ullsträngar man fick vid kardningen? Känner Ni till någon annan metod att avlägsna ullen än klippning? Var höllos fåren vintertid? I fähuset eller i ett särskilt får-

hus? Hur utfodrades fåren om vintern? Gav man dem hö, löv, renlav och ris? När släpptes fåren på sommarbete och var betades de? Hur var betesgången ordnad? Hade man särskild vakt eller vallhjon? Betade de obesuttnas får tillsammans med de besuttnas? Buro fåren under betesgången klocka, skälla eller någon av trä gjord skramla på halsen? Var klockan av metall eller av trä och hur var den konstruerad? Har baggarna någon gång burit klockan i hornen? Fäste man särskilda anordningar på fåren för att de inte under betesgången skulle kunna röra sig alltför fritt? Huru voro sådana hinder konstruerade? Betade flera djurägare sina får tillsammans? Voro fåren märkta? Iakttog man några särskilda ceremonier vid öronmärkningen? Om man klippte märken i öronen, vad gjorde man då med de bitar som lösklipptes? Om öronmärken förekom, kan Ni beskriva det system som därvid tillämpades för att skilja de olika ägarnas djur? Voro fårmärkena antecknade hos byälldermannen? Har man betat fåren inom mindre, flyttbara fällor? Vad kallades en sådan fälla? Höll man dessa fällor på ängarna eller på stubbåkrarna? Avsåg man med flyttningen av fällorna blott ombyte av betesplats, eller avsåg flyttningarna också en jämnare gödsling av marken? Betade man fåren på holmarna? Höll de enskilda djurägarna sina får avskilda från grannarnas, eller betade man fåren gemensamt? Hur tillgick insamlingen av fåren på de gemensamma betesmarkerna eller holmarna? Förekom skall efter fåren, och i så fall, hur ordnades skallet? Förekom en skallfogde? Drevos fåren vid skallet in i en särskild fångstfälla? Hur var denna konstruerad och vad kallades den? Drev man ut fåren på någon udde och infångade dem där? Vad kallades de lamm som fötts under sommarbetet? Hur konstaterade man äganderätten till dessa lamm? När märktes de? Huru förfor man med de lamm, där äganderätten inte kunde fastställas. När togos fåren hem från sommarbetena? Hölls det någon fest i samband därmed? Vad kallades denna fest och hur firades den? När anordnades fårslakten? Huru konserverade man köttet för vinterbehov? Huru återställde man till rätta ägarna får med främmande öronmärken, som anslutit sig till de egna fåren? Fördes dessa främmande får någon viss dag till någon bestämd plats i socknen? Vilken dag skedde detta, och vad kallades platsen och dagen? Hur har betäckningen ordnats? Övervakade ägaren betäckningen eller fick djuren själva sköta den. Brukade man hålle en gumse i stallet hos hästarna? Huru kastrerades bässarna, skedde det med kniv eller brukades annan metod? Vad kallades en tacka som ännu inte lammat? Vad kallades en tacka som lammat? Vad kallades baggen? Vad kallades ett kastrerat handjur? Vad kallades lammen, de som diade, de som avvänts och de som ej diade, men gavs mjölk att dricka?